

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดกิจกรรมการปั้นเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนร่วมกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปั้น เพื่อศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และเพื่อศึกษาความสามารถในการสร้างผลงานสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. พฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ความสามารถในการสร้างผลงานสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้น โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 ระดับความต้องการในการจัดกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการจำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 33 คน เป็นเพศชาย 12 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 เพศหญิง 21 คน คิดเป็นร้อยละ 63.64 อายุของผู้ตอบแบบสำรวจมีอายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.30 ของทั้งหมด ระดับการศึกษาประถมศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.51 ของทั้งหมด ความต้องการในการจัดกิจกรรมความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสำรวจทั้ง 3 กลุ่มมีความเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.63 เรื่องที่ต้องการที่จะนำมาจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ร่วมกันมากที่สุดคือเรื่องการจัดกิจกรรมการป็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการป็น เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างสูงสุด การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของกิจกรรมนั้น ๆ ครูและภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องร่วมกันวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนั้น การจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้เด็กมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง สมควรจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ให้มาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้เพราะจะมีการถ่ายทอดสู่ลูกหลาน การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถทำให้เรียนได้อย่างเป็นธรรมชาติ เกิดความคุ้นเคยและความเป็นกันเองซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการป็นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย 3.93 ระดับมาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความสำคัญนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.84 ระดับมาก ผู้ปกครองให้ความสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.93 ระดับมาก ความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ในตัวคนควรได้รับการถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลัง มีค่าเฉลี่ย 3.93 ระดับมาก ความรู้จากภูมิปัญญาสามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ มีค่าเฉลี่ย 3.84 ระดับมาก การเรียนรู้ในสถานที่จริงจะทำให้ได้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.06 ระดับมาก การจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้มีค่าเฉลี่ย 4.03 ระดับมาก การจัดการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.15 ระดับมาก ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย 4.63 ระดับมากที่สุด ควรมีการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระยะมีค่าเฉลี่ย 3.90 ระดับมาก

การจัดกิจกรรมความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการป็นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในระดับมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

1.3 การจัดกิจกรรมการปั่นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
กิจกรรมการปั่น มีผลทำให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ และ
การจัดเก็บเผยแพร่ คือ

การศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการปั่นเป็นการสืบทอด
วัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น สมควรมีการสืบทอด
เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป โดยการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้
ร่วมกันค้นหาภูมิปัญญาที่มีความรู้ในเรื่องการปั่น โดยมีนางทองอ่อน จันทะสอน
นางอ่อน พลทองมาก และนางที ธนุศรี เป็นผู้ร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ครู ผู้ปกครองและภูมิปัญญา ต่างมี
ความกระตือรือร้นในการร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็น
อย่างหลากหลายในการวางแผนจัดกระบวนการเรียนรู้ และยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น
ตลอดจนมีผู้นำอย่างไม่เป็นทางการในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทุกคนต่างร่วมกันหลอมรวม
สรุปประเด็นท่ามกลางบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานแสดงออกได้อย่างเต็มที่

กระบวนการเรียนรู้ พบว่า ผู้เล่า เล่าด้วยอารมณ์เบิกบานมีจิตใจเป็นผู้ให้
ภาคภูมิใจในความสำเร็จที่ตนเองเล่า เล่าออกมาจากจิตใจ โดยนอกจากจะแสดงออกทางคำพูด
แล้วยังแสดงออกทางหน้าตา แววตา ท่าทาง น้ำเสียงผู้ฟัง ตั้งใจฟังอย่างตั้งใจ ผ่อนคลาย
เป็นอิสระให้เกิดกับผู้เล่า ใช้คำถามที่แสดงถึงความสนใจและชื่นชม ในบรรยากาศที่
เป็นกัลยาณมิตร เอื้อเฟื้อระหว่างพ่อใหญ่ แม่ใหญ่และลูกหลาน เด็กปฐมวัยทุกคน
กระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมด้วยความสนใจ และสนุกสนาน เกิด
การแข่งขันว่าใครจะปั่นได้มากที่สุด และมีการตกแต่งชิ้นงานให้สวยงาม ทำให้ทุกคน
มีความสุขในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน
กล้าแสดงออกทางด้านความคิดเห็น มีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน เกิดความคิดสร้างสรรค์
ในการอนุรักษ์ เรียนรู้ พัฒนาภูมิปัญญาต่อยอดใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมา
สร้างมูลค่าเพิ่มกลายเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การปั่น เห็นความสำคัญถึง
องค์ความรู้ที่อยู่ในตัวเองในการเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและส่งผลให้การจัดการศึกษา
บรรลุตามวัตถุประสงค์ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

การประเมินผล พบว่า เด็กปฐมวัยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความตั้งใจในการปฏิบัติ
กิจกรรม มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมให้ความร่วมมือใน

การทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข

การเรียนรู้กิจกรรมการปั้นในครั้งนี้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง เด็กปฐมวัยมีประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับชีวิตจริงทำให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้และเข้าใจ เกิดความรัก ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

2. พฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ในด้านการกระทำที่มีความถี่ของการแสดงพฤติกรรมในภาพรวมเพิ่มมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในแต่ละกิจกรรม เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยในการแสดงพฤติกรรมในแต่ละกิจกรรมดังนี้ ความช่างสังเกตมีความถี่ของพฤติกรรมมากที่สุด รองลงมาคือ มีความเชื่อมั่นต่อความช่วยเหลืออยากเห็นและการแสวงหาความรู้ ถัดมาคือความมีอารมณ์ขัน ตามมาด้วยการมีความคิดที่แตกต่างและความมีจินตนาการ แต่ในส่วนของพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่แสดงออกด้วยคำพูดในการอธิบายผลงานพบว่า เด็กปฐมวัยมีคะแนนคำพูดที่แยกตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมมีคะแนนคำพูดที่แสดงออกถึงความคิดคล่องมากที่สุด รองลงมาคือ คะแนนคำพูดที่แสดงออกถึงความคิดละเอียดลออ ถัดมาคือคะแนนคำพูดที่แสดงออกถึงความคิดยืดหยุ่น และสุดท้ายคือคะแนนคำพูดที่แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม แต่เมื่อเปรียบเทียบผลคะแนนในแต่ละกิจกรรมตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ พบว่ามีระดับคะแนนที่ลดลง

3. ความสามารถในการสร้างผลงานสร้างสรรค์

ความสามารถในการสร้างผลงานสร้างสรรค์ มีคะแนนโดยรวมสูงขึ้นในการทำผลงานในแต่ละกิจกรรม คะแนนความสามารถในภาพรวมของแต่ละกิจกรรมที่มากที่สุดคือคะแนนของความคิดยืดหยุ่น รองลงมาคือคะแนนของความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ สุดท้ายคือคะแนนของความคิดคล่องตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การจัดกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ปกครองมีความต้องการจัดการเรียนรู้กิจกรรมความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปั้น ที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับกิจกรรมการปั้นในท้องถิ่น โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถในด้านการปั้นมาเป็นผู้ร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการ

ในการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว และสถาบันการศึกษาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น ชุมชน สามารถสะท้อนความพึงพอใจเป็นประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประโยชน์โดยรวม สามารถเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมาร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 กล่าวว่า การจัดการพัฒนาต่อยอดใช้ประโยชน์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อรักษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาให้คงอยู่และเผยแพร่สู่สากล โดยจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการสืบค้น ถอดความรู้/ภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนออกมาเป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูลผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยในครั้งนี้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ โดยการสืบค้น ถอดความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวคน เป็นความรู้ที่ผู้อื่นสามารถเรียนรู้ รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูล เด็กปฐมวัยเกิดคุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การเป็นบุคคลช่างสังเกต อยากรู้อยากเห็น คิดแตกต่าง มีจินตนาการ แสวงหาความรู้ มีอารมณ์ขัน และมีความเชื่อมั่น ครูได้กระบวนกรจัดการกิจกรรมความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้รู้ ผู้สูงอายุในชุมชนมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ เกิดความภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเห็นความสำคัญถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวเอง พอใจในตนเองที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ พอใจในการได้ช่วยเหลือผู้เรียน ภูมิใจในความสำเร็จของตน ภาคภูมิใจที่ได้รับยอมรับจากเพื่อน สามารถปรับตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เกิดการรวมกลุ่มในเชิงสร้างสรรค์เกิดการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. จากการศึกษาพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดการกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเม็กคำ ตำบลเม็กคำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่าพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการกระทำมีผลรวมของความถี่ของพฤติกรรมแต่ละประเภทสูงขึ้นเมื่อทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ผลของการกระทำที่แสดงออกถึงความถี่ของพฤติกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเพิ่มมากขึ้น เมื่อนักเรียนได้รับการส่งเสริมด้วย

การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของอารี พันช์มณี (2545 : 210) ที่กล่าวว่า การสังเกตพฤติกรรมเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกโดยต้องอาศัยความเข้าใจในพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ฐโก และเฮร์ซี (อ้างใน คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก. 2526 : 71) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า บุคคลเหล่านี้จะชอบสิ่งแปลกใหม่ มีความคิดใหม่ ๆ มีความเต็มใจที่จะลองทำสิ่งใหม่ และต้องการให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีความมั่นใจในตนเองและเป็นตัวของตัวเอง มีความเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่ มีความอดทนต่อความไม่ปกติ ความสับสน หรือความขัดแย้ง และความไม่เป็นระเบียบ มีอารมณ์ขันและไม่ตึงเครียด สอดคล้องกับแนวคิดของ เอฟ.อี.วิลเลียม (อ้างในอารี พันช์มณี 2545 : 159-164) ที่ได้เสนอว่า เมื่อครูได้จัดการเรียนการสอนที่มีแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงของเด็กด้านความคิดสร้างสรรค์จะต้องเกิดขึ้นทั้งทางด้านสติปัญญา และความรู้สึกหรือเจตคติ โดยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 ด้านความรู้ ความเข้าใจหรือด้านสติปัญญา ซึ่งเด็กต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกลไกของสมอง 4 ด้าน คือ ความคล่องแคล่วหรือคล่องตัวในการคิด ความยืดหยุ่นในความคิด ความคิดริเริ่มแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร และความคิดละเอียดลออ สามารถอธิบายให้เห็นภาพพจน์ชัดเจนหรือการสร้างผลงานได้สมบูรณ์ ส่วนลักษณะที่ 2 ด้านความรู้หรือด้านจิตใจ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ มีความอยากรู้อยากเห็น กล้าคิดกล้าแสดงออกหรือพร้อมที่จะเสี่ยง มีความพอใจที่จะทำสิ่งที่สลับซับซ้อน และมีความคิดจินตนาการ ดังนั้นการให้เด็กปฐมวัยได้ทำกิจกรรมการปั้น จึงสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการกระทำที่แสดงออกถึงความเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้

พฤติกรรมการแสดงออกแต่ละประเภทของเด็กปฐมวัยแม้ว่าจะมีอัตราที่เพิ่มมากขึ้นในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม แต่ยังพบข้อสังเกตว่าความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีจินตนาการยังอยู่ในระดับต่ำสุดเสมอ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าในแต่ละกิจกรรมเด็กปฐมวัยจะต้องลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ บนพื้นฐานความเป็นจริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการทำกิจกรรมบนพื้นฐานของความเป็นจริงมักทำให้ผู้เรียนมีโอกาสนในการแสดงออกถึงความมีจินตนาการน้อยลง เนื่องจากจินตนาการต้องเกิดจากแรงบันดาลใจ ดังที่ พรทวีศักดิ์ ริมสกุล (2548 : 142) ได้กล่าวว่า “จินตนาการมีผลทำให้เกิดกระบวนการคิดและเป็นการกระตุ้นให้เรา รู้จักคิดไปในทิศทางอื่น ๆ เพื่อให้ความคิดหลุดออกจากกรอบ

ความเคยชินเดิม ซึ่งจะทำให้เราพบความเป็นไปได้ที่หลากหลายยิ่งขึ้น” ดังนั้นแม้ว่าการสอนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ได้ในภาพรวม แต่ยังคงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการได้ไม่มากนัก

จากการศึกษาวิจัยพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่แสดงออกด้วยคำพูด พบว่า คำพูดที่แสดงออกด้วยความคิดคล่องมีคะแนนในภาพรวมมากที่สุดในการทำกิจกรรม รองลงมาคือ คำพูดที่แสดงออกถึงความคิดละเอียดลออ ต่อมาคือคำพูดที่แสดงถึงความคิดยืดหยุ่นและสุดท้ายคือคำพูดที่แสดงออกถึงความคิดริเริ่ม แต่คะแนนคำพูดทุกประเภทมีอัตราลดลงในแต่ละกิจกรรม สามารถอธิบายได้ดังนี้ ผลงานจากการทำกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม มีลักษณะของชิ้นงานที่ค่อนข้างจำกัดในการอธิบาย ลักษณะผลงานในแต่ละกิจกรรม แม้ว่าจะเกิดจากการเลือกตามความสนใจแต่ผลงานในแต่ละกิจกรรมนั้น เด็กปฐมวัยเคยมีประสบการณ์ในการพบเห็นและสัมผัสกับบุคคล หรือสถานที่บ้างในบางส่วน จึงทำให้เด็กปฐมวัยอธิบายผลงานตามความเคยชินจากประสบการณ์เดิม ดังที่ อารี พันธุ์มณี (2545 : 141) กล่าวถึง อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความเคยชินที่หมายถึง การยอมรับหรือการติดอยู่กับรูปแบบ หรือการกระทำเดิมที่เคยทำ เคยชินกับสภาพชีวิตที่เคยเป็นมา กลุ่มคนเหล่านี้มักมองเห็นความคิดใหม่การเปลี่ยนแปลงใหม่เป็นเรื่องเดือรื้อน สร้างความรำคาญและเพิ่มปัญหา ความเคยชินจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของสมศักดิ์ ภูวิภาคารวรรณ (2544 : 50) ที่กล่าวถึง อุปสรรคของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศด้านสมองว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมักถูกสกัดกั้นเพราะความเคยชินกับความคิดแบบเดิมที่นักเรียนเคยปฏิบัติมา ซึ่งเป็นความคิดที่อยู่ในกรอบหรือระเบียบปฏิบัติบางประการ นอกจากนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545 : 54) ยังกล่าวอีกว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่ชอบความเหมือนมากกว่าความแตกต่าง โดยกำหนดสมมติฐานว่าสิ่งนั้นต้องเป็นเช่นนั้น สิ่งนี้ต้องเป็นเช่นนี้และยังปลูกฝังค่านิยมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ มาสิ่งนี้เองเป็นส่วนหนึ่งที่ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่ และชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546 : 51) ยังได้เสนอความเห็นที่เห็นว่า ความเคยชินเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการรับรู้ มนุษย์จึงตีความสิ่งที่รับรู้ตามความเคยชิน และนอกจากนี้อุปสรรคเชิงสภาพแวดล้อมหรือสภาพวัฒนธรรม และสังคมที่หล่อหลอมรูปแบบทางความคิดให้ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้ยากต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นความเคยชินจากประสบการณ์เดิมที่นักเรียนได้รับจึงทำให้การอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่มีรูปแบบคล้ายกับประสบการณ์เดิม

ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้คำพหูพจน์อธิบายผลงานได้อย่างริเริ่ม ยืดหยุ่น คิดละเอียดลออ และคล่องแคล่วตามลำดับ

3. จากการศึกษาวิจัยความสามารถในการสร้างผลงานสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกิจกรรมการปั้นที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเม็กดำ ตำบลเม็กดำ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมมีผลรวมของคะแนนที่คิดเป็นค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในแต่ละกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น คือ คะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละของความคิดยืดหยุ่น มีอัตราการเพิ่มขึ้นในการทำผลงานแต่ละกิจกรรมมากที่สุดและเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ใน ทุกกิจกรรม รองลงมาคือคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละของความคิดริเริ่ม ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับ 90 เปอร์เซ็นต์เกือบทุกกิจกรรม ต่อมาคือคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละของความคิดละเอียดลออ ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับ 80 เปอร์เซ็นต์เกือบทุกกิจกรรม และสุดท้ายคือคะแนนค่าเฉลี่ยร้อยละของความคิดคล่อง ซึ่งมีระดับคะแนนเพิ่มขึ้นในแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันไป สอดคล้องกับแนวคิดของ ทอเรนซ์ (ฮ้างโน ฮารี พันธมณี, 2546 : 170 - 171) ที่เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้สร้างสรรค์และการแก้ปัญหา คือการให้ผู้เรียนสร้างหรือผลิตงานบางอย่างขึ้น นั้นเป็นประโยชน์ เช่นเดียวกับที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 33) ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยว่า กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่างๆ เป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพ ระบายสี พิมพ์ภาพ ปั้น ฉีก ตัด ปะ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ครูอาจเลือกจัดต่างๆ กัน วันละ 2 - 3 กิจกรรมทุกวัน ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกทำตามความสนใจ โดยครูจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนให้เด็กเล่น จะทำให้ได้ผลงานสร้างสรรค์ของเด็กและใช้เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยคำพูดของเด็กปฐมวัยยังไม่ค่อยชัดเจนนัก ดังนั้นในการบันทึกคำพูดที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ควรเพิ่มเติมการบันทึกคำพูดที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม ทั้งจากการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น จะทำให้ประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยคำพูดชัดเจนมากขึ้น

1.2 ในการสังเกตพฤติกรรมสร้างสรรค์ที่แสดงออกด้วยการกระทำ ควรมีผู้ช่วยในการสังเกต 1 คน ต่อนักเรียน 5 คน เพื่อประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ในการจัดกิจกรรมสามารถนำเทคนิคที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์มาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัยเด็ก

2.2 จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า คำพูดที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์มีระดับคะแนนลดลง เนื่องจากเด็กยังยึดติดอยู่กับประสบการณ์เดิม ดังนั้น จึงควรกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กคิดสร้างสรรค์จากประสบการณ์เดิมตามที่เด็กสนใจมากขึ้น

2.3 ควรส่งเสริมและประสานให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างถาวรของภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาที่เรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรม มีการทำวิจัยที่บ้านที่นักวิจัยในชุมชนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งจัดระบบการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงลึก